

«زراعت چوب» آخرین فرصت حفظ جنگل‌ها

گزارش
شهرزاد رحمتی‌پور

سال‌هاست جنگل‌های شمال ایران، از گیلان تا گلستان، زیر فشار همزمان تخریب، بهره‌برداری بی‌رویه، تغییر کاربری و برداشت چوب، نفس کم آورده‌اند. اجرای «طرح تنفس جنگل‌ها» اگر چه نقطه عطفی در سیاست‌گذاری منابع طبیعی بود اما پیامد ناخواسته‌ای هم داشت و آن هم افزایش فشار بر منابع چوبی خارج از جنگل و وابستگی روزافزون صنایع چوب و کاغذ به واردات بود. در چنین شرایطی، «زراعت چوب» به‌عنوان نسخه جایگزین و سیاست‌جبرانی، وارد ادبیات رسمی مدیریت منابع طبیعی کشور شد؛ طرحی که قرار است هم‌نیاز صنایع را تأمین کند، هم جنگل‌های طبیعی را از تیغ اره‌ها نجات دهد و هم برای کشاورزان شمال کشور منبع درآمدی پایدار بسازد.

■ ■ ■

جنگل‌های شمال ایران، این میراث چند میلیون‌ساله هیرکانی، مدت‌هاست که شاهد آب رفتن و از دست دادن درخت‌هایشان هستند. با اینکه مردم و مسئولان آذعان می‌کنند جنگل‌ها ریه‌های تنفسی زمین بوده و باز از بین رفتن آنها عملاً زندگی انسان‌ها به چالش کشیده می‌شود اما باز هم قوانین به درستی اجرا نشده و درختان زیر سایه تصمیم‌های سخت و گاه متناقض کمر خم می‌کنند. باین اوصاف کارشناسان بارها اعلام کرده و هشدار داده‌اند با اینکه توقف بهره‌برداری چوبی با اجرای «طرح تنفس جنگل‌ها» اقدامی ضروری برای حفاظت از جنگل‌های طبیعی بوده اما همین تصمیم، زنجیره‌ای از فشارهای تازه را بر منابع چوبی کشور تحمیل کرد؛ از افزایش قاچاق چوب گرفته تا وابستگی بیشتر صنایع به واردات. در این میان، «زراعت چوب» به‌عنوان راهبرد جایگزین، به صدر سیاست‌های منابع طبیعی کشور آمد؛ طرحی که روی کاغذ علاوه بر تأمین خواسته‌های صنایع، معیشت روستاییان را تقویت کرده و جنگل‌ها را از دست بهره‌داران اقتصادی رها می‌کند. بررسی روند اجرای این طرح در استان‌های شمالی نشان می‌دهد، زراعت چوب، در عین داشتن ظرفیت‌های اقتصادی و زیست‌محیطی، با چالش‌هایی جدی در حوزه سیاست‌گذاری، نظارت، انتخاب گونه، منابع آب و تضمین بازار روبه‌روست. چالش‌هایی که اگر حل نشوند، این طرح سبزی می‌تواند به تجربه‌ای پرهزینه و حتی تهدیدی تازه برای طبیعت شمال کشور تبدیل شود.

■

زراعت چوب، سیاست رسمی
به گفته سیدپیرام‌براری، کارشناس جنگل‌ها و منابع طبیعی با بیان اینکه زراعت چوب در ایران محصول یک تصمیم ساده نیست و آن را باید نتیجه تلاقی چند بحران هم‌زمان بدانیم، به «جوان» می‌گوید: «ابتدا اینکه تخریب تاریخی جنگل‌های شمال که طی دهه‌ها بهره‌برداری بی‌ضابطه، بخش قابل توجهی از توان اکولوژیک خود را از دست داده‌اند و در کنار آن اجرای طرح تنفس جنگل‌ها که هر چند از منظر حفاظتی ضروری بود اما بدون آماده‌سازی زیرساخت جایگزین، خلأ بزرگی در تأمین چوب کشور ایجاد کرد. همچنین نیاز فزاینده صنایع چوب، کاغذ، مبلمان و سلولزی که سالانه میلیون‌ها مترمکعب چوب مصرف می‌کنند.»

او ادامه می‌دهد: «در چنین شرایطی، سیاست‌گذار به‌جای بازگشت به بهره‌برداری جنگلی، به سمت کشت هدفمند گونه‌های سریع‌الرشد رفت؛ گونه‌هایی که بتوانند در دوره‌ای پنج تا ۱۰ ساله، نیاز بازار را تأمین کنند. به این ترتیب، زراعت چوب نه به‌عنوان پروژه‌ای محیط‌زیستی صرف، بلکه به‌مثابه راهبردی اقتصادی - حفاظتی تعریف شد.» برای در مورد اینکه زراعت چوب چه نسبتی با احیای جنگل دارد، توضیح می‌دهد: «واقعیت این است که زراعت چوب، جنگل طبیعی نمی‌سازد و قرار هم نیست بسازد. جنگل هیرکانی، اکوسیستمی پیچیده با تنوع زیستی بالا و کارکردهای چندلایه است که هیچ مزرعه‌ای جای آن را نمی‌گیرد. اما نقش زراعت چوب در احیای جنگل‌ها، غیرمستقیم اما تعیین‌کننده است.»

این کارشناس منابع طبیعی ادامه می‌دهد: «وقتی نیاز بازار چوب از مزارع اختصاصی تأمین شود، انگیزه اقتصادی برای قطع درختان جنگلی کاهش می‌یابد. به‌بیان دیگر، زراعت چوب اگر درست اجرا شود، «فشار بهره‌برداری» را از جنگل‌های طبیعی برمی‌دارد. این همان

نقطه‌ای است که سیاست حفاظت و سیاست تولید به هم می‌رسند.» با این حال، برابری، هشدار می‌دهد، اگر مرز میان اراضی جنگلی و اراضی زراعت چوب شفاف نباشد، این طرح می‌تواند به پوششی قانونی برای تغییر کاربری تدریجی جنگل‌ها تبدیل شود؛ خطری که تجربه برخی کشورها آن را تأیید می‌کند.

■

استان‌های شمالی، قلب زراعت چوب
اقلیم مرطوب، خاک حاصلخیز و دسترسی به منابع آبی، استان‌های شمالی را به کانون اصلی زراعت چوب کشور تبدیل کرده است. در حال حاضر، گیلان، مازندران و گلستان بیشترین سهم را در این طرح دارند اما مسیر هر کدام متفاوت است. در گیلان، زراعت چوب سابقه‌ای چند دهه‌ای دارد. بسیاری از کشاورزان، کشت صنوبر را به‌عنوان فعالیتی مکمل در کنار برنج پذیرفته‌اند. این استان از نظر دانش بومی و پذیرش اجتماعی، جلوتر از دیگر مناطق است.

در مازندران، ظرفیت باقوه بالا با محدودیت زمین مواجه شده است.

داخل اراضی کشاورزی، نگرانی از تغییر کاربری و ارزش بالای زمین، توسعه زراعت چوب را محتاطانه کرده است؛ هر چند صنایع بزرگ چوبی این استان، به‌شدت به توسعه این طرح نیاز دارند. در گلستان، شرایط متفاوت است: زمین‌های وسیع‌تر، دسترسی به صنایع و فاصله کمتر از جنگل‌های حساس، باعث شده این استان در سال‌های اخیر شتاب بیشتری بگیرد و به یکی از استان‌های پیشرو در جنگلکاری تبدیل شود. از منظر اقتصادی، زراعت چوب جذاب است اما آسان نیست. دوره بازگشت سرمایه چندساله، هزینه اولیه بالا، نبود بیمه کارآمد و نوسان قیمت چوب، ریسک این فعالیت را افزایش داده است. بسیاری از کشاورزان بدون تضمین خرید، حاضر به ورود جدی به این حوزه نیستند.

کارشناسان معتقدند؛ تازمانی که قرارداد‌های بلندمدت خرید تضمینی میان دولت، صنایع و بهره‌برداران شکل نگیرد، زراعت چوب، فعالیتی محدود و پراکنده باقی می‌ماند و نمی‌تواند با اصلی تأمین چوب کشور را به دوش بکشد.

آزمون حکمرانی منابع طبیعی

زراعت چوب، بیش از آنکه یک پروژه فنی یا کشاورزی باشد، امروز به آزمونی جدی برای حکمرانی منابع طبیعی در ایران تبدیل شده است. این طرح، در مرز باریکی میان حفاظت، تولید و بهره‌برداری ایستاده-مرزی که عبور اشتباه از آن می‌تواند دستاوردهای زیست‌محیطی سال‌های اخیر را به‌سرعت خنثی کند. یکی از چالش‌های حکمرانی در زراعت چوب، چندگانگی نهادهی است. وزارت جهاد کشاورزی، سازمان منابع طبیعی، سازمان محیط‌زیست، استانداری‌ها و حتی صنایع، هر کدام نقش و منافع خاص خود را دارند اما فرماندهی واحدی بر این طرح حاکم نیست. در چنین شرایطی، مسئولیت‌گریزی جای پاسخگویی را می‌گیرد و نظارت به حلقه مفقوده تبدیل می‌شود.

مورد بعدی، اقتصاد سیاسی چوب است. تازمانی که واردات، قاچاق یا برداشت غیرقانونی چوب، از زان‌تر و کمریسک‌تر از زراعت قانونی باشد، هیچ کشاورزی انگیزه واقعی برای ورود پایدار به این حوزه نخواهد داشت. حکمرانی موفق یعنی تنظیم هوشمند بازار؛ یعنی هم‌زمان حمایت از تولیدکننده و سخت‌گیری قاطع بر تخریب‌کننده.

ضمن اینکه زراعت چوب آینه‌ای است که کیفیت تصمیم‌سازی در حوزه منابع طبیعی را نشان می‌دهد. اگر این طرح به پروژه‌ای نمایی و آماری تقلیل یابد، جنگل‌های شمال نه‌تنها نجات پیدا نمی‌کنند، بلکه در سکوت، بیشتر آسیب خواهند دید. اما اگر حکمرانی یکپارچه، شفاف و پاسخگو همراه شود، می‌تواند یکی از معدود سیاست‌هایی باشد که میان توسعه و حفاظت تعادل ایجاد می‌کند.

چالش‌های زیست‌محیطی

یکی از جدی‌ترین انتقادات به زراعت چوب، انتخاب گونه‌هاست. استفاده گسترده از گونه‌های برعکس آب مانند اکالیپتوس، بدون مطالعه دقیق اکولوژیک، می‌تواند تعادل منابع آب را برهم بزند. همچنین، خطر گونه‌های مهاجم و کاهش تنوع زیستی، موضوعی است که در سیاست‌گذاری کمتر دیده شده است. نبود بانک اطلاعاتی شفاف از سطح زیر کشت، ضعف نظارت میدانی و هم‌پوشانی وظایف میان دستگاه‌ها، از دیگر چالش‌های ساختاری این طرح به شمار می‌رود. زراعت چوب نه ناجی مطلق جنگل‌هاست و نه تهدید حتمی. این طرح، ابزاری سیاستی است که اگر در دست طراحی و اجرا شود، می‌تواند به حفظ جنگل‌های شمال کمک کند و اگر رها شود، خود به مسئله‌ای تازه و پیچیده بدل خواهد شد. جنگل‌های شمال ایران با زراعت چوب احیا نمی‌شوند، اما بدون زراعت چوب هم فرصتی برای احیا نخواهند داشت. این تناقض، جوهره سیاست‌گذاری منابع طبیعی در کشور است؛ جایی که تصمیم‌های نادرست، هزینه‌ای چندنسلی به‌جای می‌گذارد.

خبر

۱۲ پروژه سلامت افتتاح و کلنگ‌زنی می‌شود

رئیس دانشگاه علوم پزشکی گلستان گفت: در دهه فجر ۱۲ پروژه این استان در حوزه سلامت افتتاح و با کلنگ‌زنی می‌شود. محسن ابراهیمی، رئیس دانشگاه علوم پزشکی گلستان گفت: دهه فجر ۹ پروژه بهداشتی و درمانی آماده بهره‌برداری و افتتاح است و عملیات اجرایی سه پروژه جدید نیز آغاز خواهد شد. وی با پذیرش محدودیت‌های موجود در بخش درمان افزود: ما می‌دانیم که با کمبود تخت‌های بیمارستانی در استان مواجه هستیم و این موضوع فشار مضاعفی را به کادر درمان و مردم وارد می‌کند. برای حل ریشه‌ای این مشکل، نقشه‌راه توسعه فضاهای درمانی با سرعت در حال اجراست. این مسئول در ادامه به پروژه‌های استراتژیک استان اشاره کرد و ادامه داد: ساخت بیمارستان بزرگ ۴۰۰ تخت‌خوابی در گرگان، پروژه بیمارستان تخصصی ۱۰۰ تخت‌خوابی کودکان در مرکز استان و همچنین احداث چندین واحد بیمارستانی در شهرستان‌های تایجه، بخشی از تلاش شبانه‌روزی برای ارتقای سرنانه تخت‌های درمانی در گلستان است. ابراهیمی با تأکید بر این جمله که اورژانس، پیشانی و ویت‌ترین خدمات هر بیمارستان است، گفت: ضایتمندی بیماران از بدو ورود به مراکز درمانی شکل می‌گیرد. به همین منظور، طرح جامع بهسازی، نوسازی و توسعه بخش‌های اورژانس در برخی بیمارستان‌های کلیدی استان کلید خورده است تا خدمات در لحظات طلایی با کیفیت و سرعت بیشتری ارائه شود. وی همچنین از رشد چشمگیر طرح‌های پژوهشی خانواده‌های معظم شهیدان تهیه شده‌اند. این مسئول تصریح کرد: هر ساله نوپایی علمی اعضای هیئت علمی و محققان استان اعلام کرد.

تأمین جهیزیه ۵۰نوع روسی به همت سپاه

فرمانده قرارگاه جهادی و سازندگی سپاه الغدیر یزد گفت: ۵۰سری جهیزیه به یه نوع‌روسان کم‌برخوردار در استان اهدا شد. سرهنگ علی‌اصغر سلمانی، فرمانده قرارگاه جهادی و سازندگی سپاه الغدیر یزد اعلام کرد: به مناسبت فرارسیدن ماه شعبان و خجسته میلاد حضرت مهدی(عج)، قرارگاه جهادی و سازندگی این سپاه ۵۰سری جهیزیه را تأمین و به نوع‌روسان کم‌برخوردار این استان اهدا کرد. وی با بیان اینکه این اقدام در راستای ترویج فرهنگ ازدواج آسان، کاهش دغدغه‌های معیشتی زوج‌های جوان و تحکیم بنیان خانواده صورت گرفته است، افزود: این جهیزیه‌ها با مشارکت خیرین مردمی، قرارگاه محرومیت‌زدایی بسیج سازندگی سپاه، گروه‌های جهادی و خانواده‌های معظم شهیدان تهیه شده‌اند. این مسئول تصریح کرد: هر ساله سر جهیزیه شامل هشت‌قلم کالای اساسی مورد نیاز نوع‌روسان از جمله یخچال، اجاق گاز، ماشین لباسشویی، تفلون و قابلمه و جاروبرقی است و ارزش ریالی هرسری جهیزیه بین ۹۰ تا ۱۰۰ میلیون تومان برآورد شده است. سلمانی افزود: این برنامه با هدف حمایت از ازدواج آسان و ترویج فرهنگ همدلی و محرومیت‌زدایی انجام شده است.

نבکاه‌ا گلدان‌های زیبای طبیعی مناطق کویری اصفهان

باده و رطوبت و ماسه‌آرها به همراه گونه‌های مقاوم شور‌گز به وجود می‌آیند و ارتفاع آنها به ۴متر می‌رسد و یکی از جاذبه‌های ژئومورفولوژیک ایران شناخته می‌شوند. محوطه فسیلی اشکوفت روستای چال قره، ایشار نیاسر و درخت چنار کهن‌سال روستای اسحاق‌آباد شهرستان کاشان واپوزیدآباد در استان اصفهان یکی از مهم‌ترین مکان‌هایی است که نبکاها یا گلدان‌های وارونه را می‌توان در آنجا دید.

درحالی که درختان گز در بیشتر مناطق کویری کشورمان از آب‌شور تغذیه می‌کنند، این درختان در کاشان از آب شیرین

یکی از زیبایی‌های کویرهای ایران وجودنبکاها و یا گلدان‌های وارونه در این مناطق است که به‌طور طبیعی و طی قرن‌ها شکل گرفته است. یکی از جاهایی که نبکاها در آن خودنمایی می‌کند اپوزیدآباد در استان اصفهان است، و بزرگی که موجب شده تا گردشگران در سفر به این منطقه جذب زیبایی آنها شوند.

■ ■ ■

نبکاها یا گلدان‌های وارونه با وسعتی زیاد در شرق روستای آب شیرین قرار دارند که به‌علت‌های متعدد اقلیمی از جمله

۲۶ پروژه بهزیستی افتتاح می‌شود

مدیرکل بهزیستی استان زنجان از افتتاح ۲۶ طرح و پروژه هم‌زمان با گرم‌آبادش چهل و هفتمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی خبر داد. مریم کریمی، مدیرکل بهزیستی استان زنجان از افتتاح ۲۶ طرح و پروژه هم‌زمان با گرم‌آبادش چهل و هفتمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی خبر داد و گفت: واگذاری ۲۰ واحد مسکن مددجویان، سه طرح اشتغال‌زایی، افتتاح دو مرکز مثبت‌زندگی، افتتاح مرکز توانمندسازی و صیانت اجتماعی از بهبود یافتگان (زنان) از جمله برنامه‌های دهه فجر است. وی افزود: ارائه خدمات رایگان مشاوره، خدمات پیشگیری از معلولیت بینایی و شنوایی سنجی جامعه هدف و آحاد مردم، برگزاری پوشش سلامت محله در مراکز مثبت‌زندگی،

زنجان

مدیرکل بهزیستی استان زنجان از افتتاح ۲۶ طرح و پروژه هم‌زمان با گرم‌آبادش چهل و هفتمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی خبر داد.

مریم کریمی، مدیرکل بهزیستی استان زنجان از افتتاح ۲۶ طرح و پروژه هم‌زمان با گرم‌آبادش چهل و هفتمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی خبر داد و گفت: واگذاری ۲۰ واحد مسکن مددجویان، سه طرح اشتغال‌زایی، افتتاح دو مرکز مثبت‌زندگی، افتتاح مرکز توانمندسازی و صیانت اجتماعی از بهبود یافتگان (زنان) از جمله برنامه‌های دهه فجر است. وی افزود: ارائه خدمات رایگان مشاوره، خدمات پیشگیری از معلولیت بینایی و شنوایی سنجی جامعه هدف و آحاد مردم، برگزاری پوشش سلامت محله در مراکز مثبت‌زندگی،

اجرای طرح «قرض ماندگار» با مشارکت خیران

رئیس کمیته امداد بابل گفت: طرح «قرض ماندگار» با مشارکت خیران در این شهرستان اجرا می‌شود. احمد نیک‌پور، رئیس کمیته امداد بابل گفت: طرح «قرض ماندگار» با مشارکت خیران در این شهرستان اجرا می‌شود که در آن مبلغ سپرده‌گذاری شده از سوی خیر، دو برابر می‌شود و به‌عنوان وام در اختیار مددجویان قرار می‌گیرد. وی با اشاره به اینکه کمیته امداد بابل ۲۷میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان به ۱۸ هزار و ۵۰۰ نفر تحت پوشش حقوق پرداخت می‌کند، افزود: ۶۰۰ خانوار تحت پوشش کمیته امداد بابل هستند. این مسئول همچنین از تحت پوشش بودن ۵هزار مددجو در منطقه صعب‌العبور بابل خبر داد و اعلام کرد: در براف اخیر سقف مسکن ۳۰ خانوار دچار مشکل جدی شده که باید در این حوزه اقدام کنیم. نیک‌پور افزود: در بابل ۸۷بیمار زمینگیر داریم که ۳۰۰ نفر از آنها هنوز در خانه کوار ندارند. همچنین ۳۰۰ نفر نیز ماشین لباسشویی ندارند لذا برای کمک به این نیازمندان به اطلاع‌رسانی رسانه‌ها و کمک خیرین نیاز داریم. وی به دست‌بندی نیازمندان اشاره کرد و ادامه داد: افراد بالای ۷۰سال سن از کمک بااعوض مابهرمندی می‌شوند ولی برای گروه جوانان تحت پوشش طبق قراردادی که با شهرک‌های صنعتی منعقد کردیم این افراد مشغول به کار خواهند شد.

بهره‌برداری از ۲۱پروژه آبفا هم‌زمان با دهه فجر

مدیرعامل شرکت آب‌وفاضلاب استان لرستان از افتتاح و بهره‌برداری از ۲۱پروژه عمرانی این شرکت در بخش‌های شهری و روستایی هم‌زمان با ایام‌الله دهه مبارک فجر خبر داد. نورالدین نوری‌یزدان، مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب لرستان گفت: با تلاش متخصصان و کارکنان این شرکت، ۲۱پروژه در حوزه‌های مختلف آب و فاضلاب با هدف ارتقای سطح خدمات‌رسانی به مردم استان آماده بهره‌برداری شده است. وی با اشاره به اهمیت توسعه زیرساخت‌های دفع بهداشتی فاضلاب افزود: در این راستا دو پروژه بزرگ در بخش فاضلاب با اعتباری بالغ بر ۲هزار و ۲۰۰میلیارد ریال در این ایام افتتاح خواهد شد که گام مهمی در جهت حفظ محیط‌زیست و سلامت عمومی محسوب می‌شود. این مسئول همچنین بر اولویت آب‌رسانی به مناطق محروم تأکید کرد و گفت: یکی از دستاوردهای مهم این شرکت در دهه فجر امسال، تکمیل طرح‌های آب‌رسانی به ۱۴روستای استان است. برای اجرای این پروژه‌ها اعتباری بالغ بر ۶۰۰میلیارد ریال هزینه شده است. تا اهالی این روستاها از نعمت آب شرب پایدار و سالم بهره‌مند شوند. نوری‌یزدان با اشاره به اقدامات انجام شده در حوزه شهری، خاطر نشان کرد: به‌منظور پایداری شبکه و پیشگیری از تنش آبی، ظرفیت تأمین آب شرب شهرهای استان نیز افزایش یافته است که این پروژه‌ها با اعتباری بالغ بر ۶۶۰میلیارد ریال به مرحله بهره‌برداری رسیده‌اند.